Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

T.a.v. het CvB

Hoger Onderwijs en Studiefinanciering
IPC 2250

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
782206

Datum 26 juni 2015
Betreft Kaders experimenten vraagfinanciering en pilots flexibilisering

Geachte voorzitter,

Met deze brief wil ik duidelijkheid verschaffen over de randvoorwaarden en kaders die gelden voor deelname aan de pilots met flexibilisering en experimenten met vraagfinanciering, die zijn aangekondigd in mijn brief aan de Tweede Kamer over Leven Lang Leren van 31 oktober 2014. Op deze manier wil ik de gesprekken die in veel gevallen al lopen tussen brancheorganisaties, werkgevers en instellingen over deelname aan de pilots flexibilisering en de experimenten vraagfinanciering verder stimuleren.

De pilots flexibilisering en de experimenten vraagfinanciering zijn belangrijke onderdelen in de impuls die het kabinet geeft aan een leven lang leren. Meer dan ooit is er een noodzaak aan voortdurende bij-, om- en opscholing om duurzame inzetbaarheid te vergroten. Deze behoefte zal alleen maar verder toenemen in de toekomst. Het tempo waarin functies en beroepen veranderen, verdwijnen en ontstaan neemt toe. Globalisering, robotisering en technologische ontwikkelingen stellen immers steeds andere en hogere eisen aan de bekwaamheden van onze beroepsbevolking. Dit vraagt om een beroepsbevolking die wendbaar genoeg is om met deze veranderingen om te gaan en zich voortdurend blijft ontwikkelen.

Uit gesprekken de afgelopen maanden met hogescholen, universiteiten en brancheverenigingen komt het beeld naar voren dat leven lang leren als grote prioriteit wordt gezien, en dat er veel dynamiek in het veld is op dit gebied. Zowel gericht op het non-formele onderwijs, als op het formele deeltijd en duaal hoger onderwijs zijn instellingen met elkaar en met werkgevers in gesprek en wordt er gezocht naar mogelijkheden om te komen tot versterking en verbetering van het aanbod en het meer op de kaart zetten van leven lang leren. Ik ben erg blij met dit enthousiasme en met alle inzet die hier wordt gepleegd.

De maatregelen die ik eerder in het kader van leven lang leren heb aangekondigd zijn inmiddels nader uitgewerkt. Het gaat dan met name om de pilots flexibilisering en de experimenten met vraagfinanciering. Ik heb over de vormgeving van de experimenten intensief gesprekken gevoerd met de VH, de NRTO en VNO-NCW/MKB-Nederland. Met deze brief en bijlagen informeer ik u over de kaders die hieruit voortgekomen zijn, waarbinnen de pilots en

experimenten kunnen plaatsvinden. Tegelijkertijd is ook de Tweede Kamer geïnformeerd over de stand van zaken (zie bijgevoegde brief).

In de eerste bijlage (A) wordt een toelichting gegeven op de pilots flexibilisering, die gericht zijn op het werken met leeruitkomsten. Inschrijven op deze pilots is mogelijk voor alle instellingen en sectoren (bekostigd en niet-bekostigd, hogescholen en universiteiten, ad's, bachelors en masters), voor alle opleidingen, en zal breder zijn dan de toelating tot de experimenten (grootschaliger). Instellingen die zich inschrijven voor de experimenten met vraagfinanciering zullen voorrang krijgen bij deelname aan de pilots.

In de tweede bijlage (B) worden de randvoorwaarden van de experimenten met vraagfinanciering uitgewerkt. Hieraan kunnen bekostigde en niet-bekostigde hogescholen meedoen, voor een selectie van opleidingen binnen de sectoren techniek (inclusief ICT), zorg en welzijn. De selectie van opleidingen is in de bijlage weergegeven. Voor deze opleidingen geldt dat na sluiting van de inschrijvingstermijn nogmaals zal worden gekeken of alle opleidingen kunnen worden opgenomen in het experiment. De zeggingskracht van het experiment en de budgettaire consequenties zijn hierbij doorslaggevend (zie voor verdere toelichting de bijlage en de bijgevoegde brief aan de Tweede Kamer).

Op basis van deze randvoorwaarden kunt u uw overleg met relevante partners binnen uw regio of branche voortzetten of starten, om zo te komen tot afspraken over deelname aan de pilots en experimenten. Op basis daarvan hopen we dat u in staat zult zijn tot een goede afweging te komen over deelname aan de experimenten vraagfinanciering.

Voor zowel de pilots als de experimenten geldt dat de voorstellen uiterlijk 15 oktober moeten worden ingediend bij OCW. In december zal dan bekend worden gemaakt welke instellingen deel mogen nemen aan de pilots en/of experimenten, zodat instellingen zich in de maanden erna kunnen voorbereiden op de implementatie van de pilots en experimenten per (uiterlijk) september 2016.

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker

Bijlage A: Toelichting op pilots flexibilisering deeltijd hoger onderwijs

In de brief Leven Lang Leren zijn naast experimenten vraagfinanciering ook pilots flexibilisering aangekondigd. In deze notitie worden de contouren geschetst van die pilots, qua inhoud, aanpak en planning e.d. Instellingen kunnen deze toelichting gebruiken om hun aanvragen voor deelname voor te bereiden.

In de pilots flexibilisering wordt ruimte geboden om opleidingen hoger onderwijs voor volwassenen te flexibiliseren. Daarbij worden bestaande bepalingen die betrekking hebben op sturing vanuit een vaststaand onderwijsaanbod, gekoppeld aan aantallen uren studielast losgelaten. Door in plaats daarvan een benadering te hanteren vanuit te behalen leeruitkomsten (wat moeten studenten kennen en kunnen?) ontstaat ruimte om opleidingstrajecten voor individuen en (kleine) groepen flexibel en op maat in te richten. Het werken met leeruitkomsten maakt het dus mogelijk te differentiëren in opleidingstrajecten en deze meer af te stemmen op de situatie en de behoefte van de student en (indien van toepassing) de werkgever. De pilots flexibilisering bieden bovendien meer ruimte en mogelijkheden om de opleidingen voor volwassenen verder te flexibiliseren door het werken met online leren, werkend leren en validering te versterken. De combinatie van deze elementen maakt het voor instellingen, volwassen (werkende) studenten en werkgevers mogelijk een wezenlijk andere aanpak te hanteren en leven lang leren een stevige impuls te geven.

In de regeling en AMvB voor de pilots worden ook twee meer kleinschalige projecten meegenomen. Dit betreft de accreditatie van niet-bekostigde onvolledige opleidingen, leidend tot een graad en de deelname aan de Educatieve minor buiten de (wo-) bachelor. Deze twee projecten zijn beschreven in de bijlage.

<u>Pilots flexibilisering deeltijd hoger onderwijs</u>

- Deelname aan de pilots flexibilisering staat open voor alle instellingen en opleidingen in het hoger onderwijs: publiek en privaat; associate degree, bachelor en master; hbo en wo.
- De pilots flexibilisering hebben betrekking op opleidingen deeltijd en duaal hoger onderwijs.
- In deze experimenten worden bestaande belemmeringen weggenomen op het gebied van:
    - De verplichting het onderwijsaanbod te beschrijven in onderwijseenheden in de OER. Deze verplichting belemmert het realiseren van een flexibele en vraaggerichte invulling van opleidingstrajecten.
    - De verplichting aantallen uren studielast te koppelen aan studiepunten (credits) en die koppeling te moeten verantwoorden uitgaand van 'de gemiddelde student', terwijl de doelgroep volwassenen sterk heterogeen is en de wens bestaat te sturen op output (leeruitkomsten) in plaats van input en procesfactoren.
- In plaats daarvan zal sturing op leeruitkomsten plaatsvinden. Het gaat om wat men moet kennen en kunnen, niet om waar, hoe en in hoeveel tijd men dat leert. Opleidingen ontwikkelen eenheden van leeruitkomsten en leggen die vast in de OER. Aan die eenheden zijn aantallen studiepunten gekoppeld, zonder dat daarbij sprake is van koppeling aan uren studielast. Op basis van te realiseren leeruitkomsten kan een diversiteit aan flexibele opleidingstrajecten op maat worden ingericht voor individuele volwassen

studenten en groepen volwassen studenten. Daarbij kan bijvoorbeeld worden aangesloten op wat zij al kennen en kunnen (validering) en bij wat de mogelijkheden en behoeften zijn om op de werkplek leeractiviteiten uit te voeren die relevant zijn voor het realiseren van leeruitkomsten voor de opleiding.

- Dit sluit aan bij het advies van de commissie Rinnooy Kan. In de pilots kunnen ook andere elementen uit het advies worden meegenomen. Het gaat daarbij om de volgende elementen uit het samenhangende pakket van aanbevolen maatregelen ter versterking van de flexibiliteit en vraaggerichtheid van het hoger onderwijs voor volwassenen:
    - leerwegonafhankelijke beoordeling leeruitkomsten (om te waarborgen dat de diversiteit aan flexibel ingerichte opleidingstrajecten leidt tot vergelijkbare leerresultaten en – uiteindelijk - tot realisatie van het eindniveau, zodat de waarde van diploma's geborgd wordt);
    - validering van resultaten van leren buiten de opleiding (cursussen, trainingen, leren door ervaring e.d.) en daar in de opleidingstrajecten op maat op aansluiten;
    - versterken online onderwijs (tijd- en plaatsonafhankelijk leren);
    - versterken werkend leren (benutting werkplek voor leeractiviteiten . in het kader van de opleiding).
- NB. andere elementen uit het advies van de commissie zijn vrijheid van vestigingsplaats/locatie waar opleidingen worden verzorgd en de mogelijkheid tot werving en inschrijving voor onderdelen van bekostigde opleidingen (gefaseerde, modulaire deelname). Deze twee elementen maken geen deel uit van deze pilots, maar zijn onderdeel van de experimenten vraagfinanciering.

Rol Inspectie en NVAO

- De Inspectie en de NVAO zijn nauw betrokken bij de opzet van de pilots en zullen ook direct betrokken zijn bij de uitvoering en evaluatie/effectmeting.
- De directe betrokkenheid van Inspectie en NVAO heeft tot doel:
    - een veilige ontwikkelruimte te creëren voor deelnemende instellingen;
    - NVAO en Inspectie mee te nemen in het proces en in interactie met de pilots in de instellingen inzichten te ontwikkelen (specifieke aandachtspunten e.d.);
    - de kwaliteit van de implementatie en uitvoering te ondersteunen en waarborgen;
    - een gedegen basis te hebben voor evidence based besluitvorming over verankering van passende kaders in wet- en regelgeving (t.b.v. flexibel hoger onderwijs) na afronding van de experimenten.
- Dit sluit aan bij de door veel instellingen geuite behoefte aan directe betrokkenheid van en ondersteuning door de NVAO en Inspectie. Vanuit veel instellingen is aangegeven dat men graag wil werken aan versterking van de flexibiliteit en vraaggerichtheid van het onderwijs. Daarbij wil men de kwaliteit van het onderwijs op adequate wijze blijven waarborgen en duidelijkheid hebben over de wijze waarop OCW, NVAO en Inspectie aankijken tegen de manier waarop de kwaliteit van flexibele opleidingen goed kan worden gewaarborgd.
- De NVAO en Inspectie worden daarom onder meer betrokken bij overleg over door het ministerie van OCW vast te stellen criteria voor beoordeling van aanvragen voor deelname, toelating tot de experimenten, vast te stellen eisen t.a.v. formuleren en vastleggen leeruitkomsten en leerwegonafhankelijke toetsing en beoordeling e.d.

Onze referentie
782206

- OCW, Inspectie en NVAO ontwikkelen gezamenlijk een handreiking met informatie (aandachtspunten en voorbeelden e.d.), om de instellingen te ondersteunen bij de ontwikkelwerkzaamheden in de startfase van de pilots . Dit betreft informatie over het formuleren van leeruitkomsten, het hanteren van leeruitkomsten t.b.v. vaststelling van flexibele opleidingstrajecten, leerwegonafhankelijke beoordeling van leeruitkomsten (incl. validering) en borging kwaliteit werkend leren e.d.
- Daarnaast zal voorafgaand aan implementatie van de werkwijze met flexibele inrichting van opleidingstrajecten een (lichte) toetsing van de beoogde werkwijzen en eenheden leeruitkomsten e.d. plaatsvinden. Deze toetsing resulteert in een ontwikkelingsgericht advies aan de betreffende opleidingen en in een advies van de NVAO en de inspectie aan de minister over het verlenen van toestemming voor implementatie[1]. Op die manier kan gericht gewerkt worden aan verdere versterking van de kwaliteitsborging en wordt de waarde van diploma's geborgd, die in de aan de pilots deelnemende opleidingen worden verstrekt. De criteria die gehanteerd zullen worden bij de 'lichte toets' voorafgaand aan implementatie worden opgenomen in de handreiking van OCW, Inspectie en NVAO.
- Gedurende het hele proces van ontwikkeling en uitvoering bestaat de mogelijkheid om vragen voor te leggen. Ook is het de bedoeling dat er gewerkt wordt aan (digitale) informatievoorziening ter ondersteuning van de instellingen, in de vorm van FAQ's, voorbeelden van good practices, checklists en aandachtspunten e.d.

Planning en proces

- Voor de pilots flexibilisering zijn een AMvB en een Tijdelijke stimuleringsregeling in ontwikkeling.
- In de zomer wordt de Tijdelijke stimuleringsregeling vastgesteld, gepubliceerd en met de instellingen gecommuniceerd, zodat instellingen hun projectplannen en aanvragen kunnen ontwikkelen.
- Aan de Tijdelijke stimuleringsregeling is een subsidiebudget gekoppeld. Er zal sprake zijn van 50% co-financiering.
- De subsidie is bestemd voor ontwikkelkosten die gemaakt moeten worden voor bijvoorbeeld:
    - de ontwikkeling van eenheden van leeruitkomsten;
    - ontwikkeling van werkwijzen voor het vaststellen van flexibele, vraaggerichte opleidingstrajecten;
    - methoden en instrumenten voor leerwegonafhankelijke beoordeling;
    - valideringsprocedures;
    - methoden en instrumenten voor werkend leren;
    - ontwikkeling en versterking online onderwijs;
    - samenwerking en afstemming met werkgevers;
    - aanpassing bedrijfsvoering;
    - deskundigheidsbevordering (bijv. examencommissies en docenten).
- Omdat de middelen bestemd zijn voor organisatiekosten en ontwikkelwerkzaamheden, zal het zwaartepunt van de investeringen vooral in de eerste jaren liggen. Het budget voor de subsidieregeling bedraagt

[1] Uitgangspunt is dat na de lichte toets en het ontwikkelingsgerichte advies toestemming wordt verleend voor implementatie. Alleen in uitzonderingsgevallen, wanneer sprake is van onvoldoende vertrouwen in borging en realisatie van de kwaliteit, zal de minister geen toestemming voor implementatie geven.

Onze referentie
782206

minimaal 25 miljoen euro voor de volledige periode t/m 2020. Per instelling is het maximale subsidiebedrag 2 miljoen euro.

- Aanvragen voor deelname aan de pilots flexibilisering moeten medio oktober 2015 worden ingediend.
- Vervolgens worden de aanvragen beoordeeld door een onafhankelijke adviescommissie, vindt besluitvorming plaats door de minister en worden beschikkingen verstuurd. Instellingen kunnen dan aan de slag met de ontwikkelwerkzaamheden en ontvangen ter ondersteuning van die ontwikkelwerkzaamheden een handreiking, die door OCW, NVAO en Inspectie gezamenlijk wordt opgesteld.
- De AMvB zal rond de zomer van 2015 naar de TK worden gestuurd. Voor de AMvB geldt de gebruikelijke procedure van voorhang bij de Tweede Kamer en advies Raad van State.
- De AMvB zal naar verwachting uiterlijk begin 2016 worden vastgesteld en gepubliceerd in de Staatscourant.
- Voorafgaand aan implementatie van het werken op basis van (eenheden van) leeruitkomsten, flexibele invulling van opleidingstrajecten en leerwegonafhankelijke beoordeling e.d. door een opleiding, vindt de beschreven (lichte) toetsing daarvan plaats, resulterend in een ontwikkelingsgericht advies aan de opleiding en een advies aan de minister. Deze toetsing kan worden uitgevoerd na publicatie van de AMvB.
- Implementatie van OER's en instroom van studenten in deeltijdopleidingen die werken met flexibele opleidingstrajecten op basis van leeruitkomsten vindt plaats met ingang van september 2016, of zoveel eerder als mogelijk is.
- Dit betekent dat in de praktijk voor studenten deelname aan flexibele opleidingen vanaf september 2016 plaatsvindt, of zoveel eerder als mogelijk is. Dit geldt voor zowel deelname aan opleidingen in de pilots als voor deelname met vouchers aan de opleidingen in de experimenten vraagfinanciering.
- De pilots flexibilisering lopen in elk geval tot en met 2020/2021.

Samenhang en afhankelijkheden pilots flexibilisering en experimenten vraagfinanciering.

Bij de indiening van aanvragen voor pilots flexibilisering uiterlijk 15 oktober 2015 zullen instellingen moeten aangeven of zij ook deelnemen aan experimenten vraagfinanciering, voor zover zij deeltijdopleidingen verzorgen die daarvoor in aanmerking komen. Dat is nodig omdat afgesproken is dat instellingen die ook meedoen aan experimenten vraagfinanciering voorrang krijgen bij de pilots flexibilisering. Dat betekent dat er op dat moment voor de hogescholen voldoende duidelijkheid moet zijn over bijdragen en cofinanciering door werkgevers (organisaties) bij de experimenten vraagfinanciering. Hierover kunnen de instellingen en werkgevers de komende tijd in gesprek gaan.

Beoordeling aanvragen en toekenning pilotprojecten (voorlopig)

- In te dienen aanvragen voor deelname aan de pilot flexibilisering bestaan uit een activiteitenplan en een begroting en zullen worden beoordeeld op basis van een aantal beoordelingsmaatstaven:
    - ambitie
    - haalbaarheid

- bereik (breedte toepassing flexibilisering bij deelnemende deeltijdse en duale opleidingen in het project, ten opzichte van het totaal aanbod deeltijdse en duale opleidingen dat de instelling verzorgd)
- integrale aanpak (zie hieronder)
- vraaggerichtheid
- duurzame verankering (in beleid en bedrijfsvoering)
- invulling leerfunctie en kennisdeling
- bereidheid tot deelname aan experimenten vraagfinanciering

- Integrale aanpak: Het is van belang dat uit de aanvraag blijkt dat de instelling(en) in brede zin invulling geven aan de verschillende elementen van flexibilisering die van toepassing zijn in de pilots. Dat wil zeggen dat aanvragen meer kans maken op goedkeuring en subsidiëring indien uit de aanvraag blijkt dat instellingen bij het flexibiliseren van de betreffende opleidingen invulling geven aan een integrale visie met betrekking tot:
    - het werken met leeruitkomsten;
    - het werken met validering van resultaten van leren buiten de opleiding;
    - het flexibel, vraaggericht en op maat invulling geven aan opleidingstrajecten (naar inhoud, vorm, tijd, plaats);
    - het werken met leerwegonafhankelijke beoordeling;
    - het versterken van online leren;
    - het versterken van werkend leren.
- Aanvragen kunnen worden ingediend door afzonderlijke hogescholen en universiteiten en door samenwerkingsverbanden van instellingen (inclusief publiek-privaat).
- In de aanvragen dient een begroting te zijn opgenomen, waarbij de aanvrager zelf in ieder geval 50% van de kosten draagt. Het maximum subsidiebedrag per instelling is 2 miljoen euro voor de totale looptijd van de pilots.
- Indien er meer aanvragen worden ingediend dan op basis van het beschikbare subsidiebudget kunnen worden gehonoreerd, zal gewerkt worden met een ranking op basis van de score van aanvragen op de beoordelingsmaatstaven.

Evaluatie en effectmeting

In de evaluatie en effectmeting van de pilots flexibilisering wordt onderzocht in hoeverre de doelstellingen zijn gerealiseerd:

- meer flexibiliteit en vraaggerichtheid in het deeltijd hoger onderwijs voor volwassenen;
- resulterend in een verhoging van de toegankelijkheid en een vergroting van de aantrekkelijkheid van dit onderwijs;
- leidend tot een aantoonbaar grotere deelname van volwassenen aan het deeltijd hoger onderwijs;
- en een evenredige toename van het aantal gediplomeerden.

Accreditatie onvolledige opleidingen en educatieve minor in het wo.

<u>Accreditatie niet-bekostigde onvolledige opleidingen, leidend tot een graad</u>

- In dit experiment wordt de belemmering weggenomen dat alleen volledige opleidingen in aanmerking kunnen komen voor accreditatie.
- Aanleiding zijn diverse opleidingen in het particulier onderwijs, bijvoorbeeld lerarenopleidingen bij Saxion Next. Zij verzorgen alleen de laatste twee jaar van een aantal lerarenopleidingen, leidend tot een bachelorgraad. Alleen studenten die voldoen aan het ingangsniveau voor 'jaar 3' worden toegelaten. Die opleidingen voorzien in een arbeidsmarktbehoefte en de NVAO heeft

geconstateerd dat die opleidingen aantoonbaar voldoen aan de relevante kwaliteitseisen (assessment/ toelating, kwaliteit programma, gerealiseerd eindniveau, aansluiting arbeidsmarkt).

- De commissie Rinnooy Kan heeft geadviseerd accreditatie van onvolledige opleidingen mogelijk te maken en deelname aan dit experiment ook voor andere instellingen en opleidingen mogelijk te maken. Mogelijk geldt voor meer delen van de arbeidsmarkt dat behoefte is aan dergelijke verkorte opleidingstrajecten.
- Aanvragen voor deelname aan de experimenten met accreditatie van onvolledige opleidingen kunnen worden ingediend via de aanvraagprocedure van de pilots flexibilisering en het heeft de voorkeur deze ook inhoudelijk te koppelen aan het werken met leeruitkomsten. Aan de hand van die leeruitkomsten kan worden beoordeeld of mensen voldoen aan de geldende toelatingseisen/het vereiste instroomniveau.
- De experimenten met accreditatie van onvolledige opleidingen worden beperkt tot het niet-bekostigde onderwijs. In het bekostigde onderwijs mogen ook verkorte opleidingstrajecten worden aangeboden, maar moet daarnaast ook altijd sprake zijn van aanbod van de volledige opleiding. Dit met het oog op toegankelijkheid voor mensen die voldoen aan de wettelijke vooropleidings-/instroomeisen.
- Effectmeting: in hoeverre zijn de volgende doelstellingen gerealiseerd?
    - een toename van het niet-bekostigde aanbod van onvolledige opleidingen;
    - resulterend in een grotere deelname van volwassenen aan het deeltijd hoger onderwijs en een evenredige toename van het aantal gediplomeerden.

<u>Deelname aan de Educatieve minor buiten de bacheloropleiding</u>

- In dit experiment wordt de belemmering weggenomen dat deelname aan de Educatieve minor alleen mogelijk is voor bachelorstudenten van universiteiten. Mensen die al klaar zijn met hun studie (bachelor of master) of al werken, en die zich bij nader inzien toch willen oriënteren op het vak van leraar kunnen zich nu alleen voor een volledige (deeltijd) opleiding inschrijven, of een zij-instroomtraject starten.
- Dit experiment wordt uitgewerkt in overleg met de VSNU. Door bekostigde deelname aan de Educatieve minor ook buiten de bacheloropleiding mogelijk te maken wordt beoogd nieuwe doelgroepen aan te trekken en meer mensen te interesseren voor het Leraarschap.
- Deelname aan de Educatieve minor buiten de bacheloropleiding is alleen mogelijk voor mensen die een relevante wo-bacherloropleiding hebben afgerond.
- Mensen die de Educatieve minor met goed gevolg hebben afgerond kunnen al aan de slag als leraar (beperkte tweedegraads bevoegdheid).
- Uiteindelijk kan deze maatregel bijdragen aan de groei van het aantal eerstegraads leraren doordat mensen met een educatieve minor eenvoudig verder kunnen doorstromen naar de eerstegraadslerarenopleiding.
- Effectmeting: in hoeverre zijn de volgende doelstellingen gerealiseerd?
    - het vergroten van de deelname aan de educatieve minor en het aantrekken van nieuwe doelgroepen;

(op wat langere termijn) het vergroten van de doorstroom naar en diplomering in de eerstegraadslerarenopleidingen door de mensen die een educatieve minor hebben behaald.

Bijlage B: Vormgeving experimenten vraagfinanciering

Onze referentie
782206

In de brief Leven Lang Leren zijn naast de pilots flexibilisering ook experimenten met vraagfinanciering aangekondigd voor bekostigde en niet-bekostigde hogescholen. In deze notitie worden de kaders geschetst van die experimenten, qua inhoud, aanpak en planning e.d. Instellingen kunnen deze toelichting gebruiken bij hun voorbereidingen om hun aanvragen voor deelname voor te bereiden.

In een systeem van vraagfinanciering ontvangen bekostigde instellingen niet langer de reguliere bekostiging. In plaats daarvan ontvangen studenten vouchers waarmee zij kunnen kiezen voor onderdelen van een geaccrediteerde opleiding aan zowel publiek bekostigde als niet-bekostigde instellingen, waarbij ook werkgevers nadrukkelijk investeren in de opleiding van hun werknemer. Deeltijdstudenten kunnen gefaseerd deelnemen aan modulen van geaccrediteerde deeltijdopleidingen in het hoger onderwijs. Deze kunnen zij op een meer flexibele manier stapelen, om op die manier hun diploma te behalen. Er gelden bij vraagfinanciering geen beperkingen ten aanzien van de locatie waar aan het onderwijs kan worden deelgenomen. Dit meer flexibele en meer vraaggerichte aanbod leidt naar verwachting tot een hogere deelname aan het deeltijd hoger onderwijs en betere mogelijkheden voor studenten om alsnog een diploma in het hbo te behalen. Dit sluit aan bij de grote behoefte die er is op de arbeidsmarkt aan een hoger opleidingsniveau en een betere match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Een meer uitgebreide beschrijving van de vormgeving van de experimenten en meer technische aspecten hiervan, wordt hieronder weergegeven.

Vormgeving vouchers in de experimenten vraagfinanciering

1. Bij inschrijving voor (onderdelen van) een geaccrediteerde deeltijdopleiding die onderdeel uitmaakt van het experiment kan een student aanspraak maken op een voucher.
2. Studenten die aanspraak kunnen maken op een voucher, schrijven zich in voor de opleiding en voor in totaal 30 studiepunten per keer (instellingen bieden een samenhangend geheel van vakken aan die samen tot 30 studiepunten leiden, en onderdeel zijn van een geaccrediteerde opleiding). Studenten schrijven zich dus ook automatisch in voor de opleiding, maar studenten leggen zich in het experiment nooit contractueel vast voor het afnemen van meer dan 30 studiepunten.
3. Bij inschrijving door de student, ontvangt de deelnemende instelling van DUO het voucherbedrag. De student ontvangt dus zelf nooit het geldbedrag van het voucher (telt voor de student dus ook niet mee als inkomen). Wel zal het voor de student duidelijk zichtbaar zijn dat hij/zij via de vouchersystematiek studeert.
4. Bij de vouchers wordt het bestaande 'één bachelor, één master principe' toegepast. Als een student nog niet eerder een bachelor respectievelijk mastergraad in het bekostigde hoger onderwijs heeft gehaald, kan de student dus aanspraak maken op vouchers voor een deeltijdopleiding in de experimenten vraagfinanciering. Wanneer zij deelnemen aan een opleiding binnen het experiment, studeren deze studenten via de vouchersystematiek.
5. De bestaande uitzonderingsregeling voor tweede studies in de sectoren Zorg en Onderwijs zal eveneens van toepassing zijn. Dat betekent dat studenten die een tweede opleiding willen doen gericht op Zorg of Onderwijs aanspraak kunnen maken op vouchers, indien hun eerste opleiding op hetzelfde niveau

niet gericht was op de sectoren Zorg of Onderwijs, en indien de opleiding beschikbaar is binnen het experiment.

6. Vouchers vertegenwoordigen een geldelijke waarde van 1.250 euro per 30 studiepunten/e.c. Dat betekent dat de vouchers een waarde hebben van 2.500 euro per studiejaar van nominaal 60 e.c.
7. Bij voldoende voortgang maakt de student aanspraak op een volgende voucher. In principe moeten de punten verbonden aan de vorige voucher zijn behaald, om in aanmerking te komen voor een volgende voucher. Om onnodige studievertraging te voorkomen, kan in voorkomende gevallen, wanneer de instelling verklaart dat voldoende voortgang is geboekt, al eerder een volgende voucher worden toegekend. Hierbij geldt dat instellingen zullen moeten verklaren dat voldoende voortgang is geboekt. Dit kan alleen voor twee op elkaar volgende vouchers. Dat wil zeggen: Er kan nooit een derde voucher worden toegekend, als de punten behorend bij het eerste voucher nog niet zijn behaald, en zo verder.
8. Een student kan in totaal vouchers aanvragen t.b.v. deelname aan de gehele opleiding en ter waarde van maximaal de nominale omvang van de opleiding in studiepunten. Voor een Associate degree-programma is dat 120 studiepunten, voor een hbo-bacheloropleiding 240 studiepunten.
9. Een student krijgt binnen het experiment 2,5 keer de nominale studieduur (o.b.v. 60 e.c. per studiejaar) de tijd om de opleiding af te ronden. Voor een Ad-programma is dat dus 5 jaar en voor een hbo-bacheloropleiding 10 jaar.
10. De deelnemende opleiding ontvangt een diplomabekostiging van 25% (zijnde € 3.333 euro bij een hbo-bacheloropleiding van 240 e.c.) per afgestudeerde, bij diplomering van studenten die de bacheloropleiding hebben doorlopen met vouchers binnen de experimenten vraagfinanciering. Net als bij de reguliere bekostigingssystematiek geldt voor de ad-programma's geen diplomabekostiging.
11. Voor de experimenten vraagfinanciering geldt een budget dat tot stand komt op basis van de middelen uit de reguliere bekostiging die in de experimenten niet meer naar instellingen gaan, aangevuld met additionele middelen vanuit de rijksoverheid. In dit totale budget is rekening gehouden met huidige aantallen deelnemers aan betreffende bekostigde en niet-bekostigde opleidingen en met een substantiële groei in de aantallen deelnemers.
12. Voor de deelnemende bekostigde opleidingen geldt een overgangsperiode. In de eerste twee jaar wordt de overgang gemaakt van volledige bekostiging naar een model met vouchers en een nieuw, meer flexibel onderwijsmodel. De studentgebonden bekostiging per student wordt voor de nieuwe instromende studenten volledig stopgezet. Om deze overgang geleidelijk door te voeren en een daadwerkelijke omslag te kunnen maken, ontvangen deelnemende bekostigde opleidingen een vast startbedrag ter hoogte van 50.000 euro in het eerste en in het tweede jaar van de experimenten (dus 100.000 euro in totaal per opleiding).
13. Instellingen zijn vrij prijzen te bepalen voor de modules, waarbij wel sprake zal zijn van een bandbreedte. De voucher heeft als waarde maximaal een bedrag van €1.250 per 30 studiepunten (mocht het gevraagde collegegeld lager zijn, dan is de voucher ook minder waard). Het maximum tarief voor het collegegeld dat de instelling in rekening brengt ligt op €3.750 per 30 studiepunten.

Onze referentie
782206

Duur en doorlooptijd experimenten

1. De experimenten vraagfinanciering worden uiterlijk met ingang van september 2016 geïmplementeerd en zullen acht jaar duren. Financiering middels vouchers vindt plaats voor studenten die vanaf de start van deelname aan de experimenten vraagfinanciering instromen.
2. Voor ingeschrevenen van bekostigde en niet-bekostigde opleidingen die reeds eerder zijn gestart met de opleiding kan geen financiering m.b.v. vouchers plaatsvinden en de opleiding kan voor hen bij afstuderen ook geen aanspraak maken op de diplomabekostiging in het kader van het experiment.
3. Voor ingeschreven van bekostigde opleidingen die reeds eerder zijn ingestroomd blijft de reguliere bekostigingssystematiek van toepassing.
4. De experimenten hebben betrekking op ten minste drie instroomjaren. Dit zijn dus de instromende studenten in de jaren september 2016-september 2017, t/m september 2018-september 2019 (bij eerdere inwerkingtreding van de experimenten gelden uiteraard andere cohorten).
5. Studenten die in het derde instroomcohort instromen in een hbo-bacheloropleiding kunnen dus in principe (gelet op het bovenstaande bij punt 9) tot uiterlijk 2027/2028 in aanmerking komen voor vouchers.
6. Aan de experimenten worden effectmetingen en monitoring gekoppeld, waarvoor instellingen en werkgevers de benodigde data leveren. In 2018 zullen de resultaten van de eerste tussenmeting bekend zijn. Indien tussentijdse effectmetingen daartoe aanleiding geven, kan de minister besluiten tot tussentijdse beëindiging van de experimenten (zie pagina 14). Indien tussentijdse effectmetingen positieve uitkomsten laten zien, kan de minister besluiten tot het openstellen van de experimenten voor drie nieuwe cohorten om te voorkomen dat een succesvolle aanpak tijdelijk moet worden stopgezet, en tot beperkte uitbreiding van de experimenten naar andere opleidingen. In 2021 zal de eindevaluatie plaatsvinden. Afhankelijk van de uitkomsten zal dan worden bekeken of er nog twee cohorten tot het experiment worden toegelaten en of en hoe er een vervolg gegeven wordt aan de experimenten.

Bereik van de experimenten vraagfinanciering

De experimenten worden uitgevoerd in geaccrediteerde deeltijdopleidingen in het hbo, leidend tot een graad (Associate degree of bachelor). Het gaat hierbij om deeltijdopleidingen gericht op de sectoren Techniek (inclusief ICT), Zorg en Welzijn. Branche- en werkgeversorganisaties hebben in een inventarisatie beargumenteerd met name behoefte te hebben aan het opleiden van medewerkers in de in tabel 1 genoemde opleidingsrichtingen. Voor deze opleidingen wordt het mogelijk tot uiterlijk 15 oktober 2015 in te schrijven voor deelname aan de experimenten vraagfinanciering. Na de inschrijving wordt in het najaar van 2015 definitief besloten welke opleidingen kunnen meedoen aan de experimenten. Hierbij zullen de zeggingskracht van het experiment – waarvoor voldoende deelname noodzakelijk is – en budgettaire consequenties, doorslaggevend zijn.

Tabel 1: Selectie opleiding voor de inschrijvingsfase van het experiment.

Opleiding	**Croho code**
Bachelor Elektrotechniek	34267
Bachelor Engineering	30107
Bachelor Technische bedrijfskunde	34421
Bachelor Werktuigbouwkunde	34280
Bachelor Mechatronica	30026 (in ontwikkeling)
Bachelor ICT	30020
Bachelor Informatie- en Communicatie Technologie	34671
Bachelor Informatica	34479
Bachelor Technische Informatica	34475
Bachelor IT Servicemanagement	34488
Associate Degree IT Servicemanagement	80024
Associate Degree ICT – Telecom	80109
Associate Degree Industriële Automatisering	80110
Associate Degree Constructeur werktuigbouwkunde	80076
Associate Degree Engineering	80091
Associate Degree Maintenance & Mechanics	80079
Associate Degree Technische bedrijfskunde	80020
Associate Degree Mechatronica	In ontwikkeling
Associate Degree Civiele techniek Projectvoorbereiding en –realisatie	80016
Associate Degree Projectleider techniek.	80039
Bachelor Opleiding tot verpleegkundige	34560
Bachelor Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)	34617
Bachelor Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	34616
Bachelor Social work	34116
Bachelor Management in de zorg	34538
Associate Degree Management in de zorg	80011
Associate Degree sociaal werk in zorg en welzijn	In ontwikkeling

Deeltijdopleidingen van de bovengenoemde opleidingen kunnen zich inschrijven voor deelname aan de experimenten. Het is mogelijk dat een instelling die een van deze opleidingen nu alleen in voltijd (geaccrediteerd) aanbiedt, deze voor deelname aan de experimenten ook in deeltijdvorm gaat aanbieden. Binnen de geselecteerde opleidingen die deelnemen aan het experiment zal het mogelijk zijn dat instellingen die deze opleiding nieuw starten, toetreden tot het experiment. Hiertoe gelden de normale procedures rond accreditatie. De toetredende opleidingen worden tijdens de duur van het experiment vrijgesteld van de macrodoelmatigheidstoets. Het aantal cohorten studenten dat recht heeft op vouchers is dan wel minder en het eerder beschreven ingroeimodel zal hiervoor niet gelden. Als duidelijk is dat de experimenten aflopen, zullen deze nieuwe opleidingen alsnog de macrodoelmatigheidsprocedure moeten doorlopen om de opleiding aan te mogen blijven bieden met de dan geldende reguliere bekostiging. Voor opleidingen die niet deelnemen aan de experimenten vraagfinanciering blijft de bestaande situatie gelden.

Instellingen die aangeven te willen deelnemen aan de experimenten zullen voorrang krijgen bij deelname aan de pilots. Dit betekent niet dat de toegang tot

de pilots beperkt zal worden tot deze instellingen. De toegang tot de pilots zal breder zijn dan de toegang tot de experimenten.

Effectmeting en monitoring
Doel van het experiment is te onderzoeken in hoeverre vraagfinanciering in combinatie met mogelijkheden voor een flexibeler aanbod daadwerkelijk leidt tot een meer vraaggericht en aantrekkelijker aanbod van goede kwaliteit en tegen redelijke prijzen, voor werkenden en werkgevers, en daardoor tot hogere deelname en diplomering. De experimenten zijn een succes wanneer er een onderwijsaanbod tot stand komt dat daadwerkelijk beter aansluit bij de behoeften van studenten en werkgevers, blijkend uit een hogere deelname en meer diploma's, en een hogere investeringsbereidheid bij werkgevers. Daarbij moeten de effecten in het juiste perspectief worden bezien. Het gaat er uiteindelijk om een integrale afweging te maken van de effecten op deelname, studiesucces, kwaliteit en de kosten die met de systematiek gemoeid zijn. Een toename op zich zegt nog niet zo veel, het gaat erom uiteindelijk de afweging te maken of de systematiek van vraagfinanciering leidt tot een betere situatie dan het huidige beleid, waarbij succesvolle deelname aan diplomagerichte trajecten vanuit de bekostigingsrol van de overheid een belangrijke indicator is. Ook zal worden gekeken naar hoe succesvol mensen zijn in het afronden van een module, en het stapelen van modules.

Een zuiver experiment, waarbij op een eenduidige manier effecten van de interventie zijn vast te stellen die in dezelfde mate zullen gelden bij landelijke invoering van een systeem van vraagfinanciering, zal om verschillende redenen nooit mogelijk zijn (onder andere vanwege de vrijwillige deelname aan experimenten, verschillen tussen sectoren die wel en niet deelnemen aan experimenten, tijdelijke aard van de experimenten, uitwijkmogelijkheden, ontbreken van een zuivere controlegroep). Dit maakt een uitgebreide evaluatie, waarbij kwantitatieve en kwalitatieve informatie in perspectief worden gezet, extra van belang, om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de effecten van vraagfinanciering. De kritische succesfactoren zullen de meeste nadruk in de effectmeting hebben, maar daarnaast zal een breder palet aan effecten worden onderzocht, waarbij instellingen en werkgevers de benodigde, geverifieerde data aan zullen leveren.

Kritische succesfactoren, in onderlinge samenhang:

- Toegenomen kwaliteit (flexibiliteit, vraaggerichtheid) doorwerkend in:
    - Toename van aantallen deelnemers aan opleidingen (ten opzichte van deelname in het verleden, deelname tijdens de experimenten van studenten met en zonder vouchers)
    - Toename van aantallen en percentages gediplomeerden en studievoortgang (hierbij zal zowel worden gekeken naar of studenten succesvol zijn in het behalen van het aantal punten gekoppeld aan de vouchers, als naar hoeveel achtereenvolgende vouchers studenten afnemen)
- Effect op kosten van de systematiek, waaronder de kosten voor studenten, de overheid en investeringsbereidheid van werkgevers.

Onze referentie
782206

Overige te onderzoeken effecten:
- Effecten op ontwikkeling van aard en inrichting opleidingen (leveren van maatwerk, aansluiting bij vraag werkgevers/werknemers, toe- of afname aantal opleidingen)
- Effecten op kwaliteit van opleidingen (op basis van gegevens over studenttevredenheid (NSE), werkgeverstevredenheid en waar relevant accreditatie/Inspectie)
- Effect op de arbeidsmarktpositie deelnemers (zoals promotie, nieuwe baan)
- Effecten op verdringing private investeringen in deelname aan opleidingen
- Effecten op switchgedrag en veranderingen in opleidingskeuze
- Administratieve lasten en uitvoerbaarheid bij de overheid, hogescholen en werknemers/werkgevers.

De effectmeting zal hierbij gepaard gaan met uitgebreide kwalitatieve evaluaties om zo voldoende inzicht te krijgen in de betekenis van de gevonden effecten.

Zoals in het advies van de commissie Rinnooy Kan is aangegeven, zijn de effecten van vraagfinanciering op voorhand niet duidelijk, en kunnen er zowel positieve als negatieve effecten optreden. Dat is de reden dat er met experimenten en effectmeting gewerkt wordt. Zoals aangegeven in de brief, zullen er ook tussentijdse beslismomenten zijn.

Indien uit eerste monitorrapportages (2018) blijkt dat vraagfinanciering tot de hierboven beschreven gewenste effecten leidt, zal de discussie worden gevoerd over uitbreiding van de experimenten met nieuwe cohorten en naar een beperkt aantal andere opleidingen. Indien de experimenten niet tot de gewenste effecten leiden, zullen de experimenten na de experimenteerperiode (na collegejaar 2023/2024) stopgezet worden en keren de deelnemende publieke opleidingen terug naar de op dat moment geldende reguliere bekostiging. Voor studenten die dan in het experiment nog recht zouden hebben op volgende vouchers, geldt dat zij tot en met collegejaar 2023/2024 de mogelijkheid krijgen hun opleiding met vouchers af te ronden, zoals hierboven aangegeven.

De minister kan in uitzonderlijke gevallen de experimenten tussentijds stopzetten. Dit kan wanneer de deelname sterk afneemt ten opzichte van het huidige aantal deelnemers, wanneer de kwaliteit van de opleidingen in gevaar komt (blijkend uit signalen van de NVAO of Inspectie) of wanneer er duidelijke signalen zijn dat de diplomagerichtheid sterk afneemt, bijvoorbeeld wanneer studenten alleen eenmalig een voucher aanvragen, en geen vervolgaanvragen doen. Opleidingen kunnen in uitzonderlijke gevallen tussentijds terugkeren naar de oude situatie indien de realisatie sterk afwijkt van gerechtvaardigde verwachtingen. Er zal voor deze situatie een procedure zijn waarbij individuele opleidingen, na overleg met hun stakeholders en OCW, hun deelname aan het experiment tussentijds kunnen beëindigen.